

מבוא לתיאוריות קולנועיות

מרצה : ד"ר איתי חרל"פ

Itayh@post.tau.ac.il

סמסטר א, יום ג' 16:15-17:45

אולם פסטליכט, בניין מכסיקו

מתרגלים: אריאל אבישר, ענת דן, עידו לויט, אלעד סמורזיק ויערה עוזרי

תיאור הקורס:

הקורס ידון באופן ביקורתי בהתפתחות של התיאוריה הקולנועית החל משנות ה-20 ועד שנות ה-70 באמצעות סקירת גישות תיאורטיות וביקורתיות מרכזיות לניתוח סרטים. הקורס מחולק לשלושה חלקים: בחלק הראשון נדון בשאלת האונתולוגיה של הקולנוע דרך הויכוח התיאורטי בין ריאליזם לפורמליזם. בחלק השני נדון בשינוי שחל בתיאוריה הקולנועית בשנות השישים מאונתולוגיה למתודולוגיה דרך דיון במודלים פרשניים של סמיוטיקה, סטרוקטורליזם ותיאוריות של ז'אנר והאוטר הקולנועי. החלק השלישי יעסוק ביחסים בין קולנוע ואידיאולוגיה ויתמקד בתיאוריות מרקסיסטיות וניאו-מרקסיסטיות קולנועיות. הקורס מחייב קריאה אינטנסיבית של טקסטים תיאורטיים של חוקרי קולנוע ותרבות, כמו אנדרה באזין, יורי טיניאנוב, סרגיי איזנשטיין, רולאן בארת, וולטר בנימין, פיטר וולן, תומס שץ ואחרים.

The course will examine in a critical manner the development of film theory since the 1920's to the late 1970's. We'll discuss issues like cinema's ontology, cinema as language or as a system of signs (semiotics) and how does filmic production, consumption and representation reflect different systems of power and ideologies in society. The discussions will be accompanied by close reading of seminal theoretical texts.

חובות הסטודנטים והסטודנטיות:

1. נוכחות וקריאת מאמרים.
2. מבחן מסכם (אמריקאי). המבחן יכלול את חומר הקורס, כולל קטעי הסרטים המוקרנים, ואת מאמרי החובה. המאמרים נמצאים באתר הקורס.

תכנית השיעורים:

שיעור 1: מבוא

בשיעור זה נשאל מהי "תיאוריה קולנועית", מהן השאלות השונות שהיא העלתה, ונציג מיפוי כללי וראשוני של התשובות שהיא ספקה.

קריאה לשיעור 2:

באזין, אנדרה. "הוויית של הדמות המצולמת." **עולם בדים**. עריכה הלגה קלר. תל אביב: ספרית אופקים-עם עובד, 1975. 249-255.

שיעור 2: קולנוע כאמנות, קולנוע כמציאות

בשיעור זה נציג את אחד הפולמוסים המרכזיים שהתפתחו בתחילתה של התיאוריה הקולנועית: האם הקולנוע מקבל את מעמדו כאמנות בזכות התנתקותו מהמציאות, או לחילופין בזכות הקשרים ההדוקים שלו אליה. פולמוס זה נתפס לעיתים קרובות גם כויכוח בין גישות פורמליסטיות לגישות ריאליסטיות, והוא יוצג בשיעור זה בעיקר דרך כתביהם של אנדרה באזין ורודולף ארנהיים.

קריאה לשיעור 3:

Bazin, Andre. "The Evolution of the Language of Cinema." 1964. *Film Theory and Criticism*. Eds. Gerald Mast, Marshall Cohen and Leo Braudy. 4th ed. New York and Oxford: Oxford U P, 1992. 155-171.

שיעור 3: הקולנוע והמציאות החברתית

המונח מציאות איננו פונה רק למציאות הוויזואלית אותה אנו רואים, אלא לרבדים נוספים של המציאות, כולל המציאות החברתית. בשיעור זה נבחן באילו מובנים יכול הקולנוע, דרך אופיו הייחודי, להציג ממדים חברתיים של המציאות.

קריאה לשיעור 4:

Tynyanov, Yuri. "The Fundamentals of Cinema." Trans. L. M. O'Toole. *Russian Poetics in Translation* 9 (1982): 32-54. Trans. of *The Poetics of Cinema*. Ed. B. M. Eikhenbaum. Moscow, 1927.

[בקורס זה נעסוק רק בסעיפים 1, 4-10]

שיעור 4: הפורמליזם הרוסי

בשיעור זה נכיר את הנחות היסוד של הפורמליזם הרוסי, ונבחן את ההשלכות שלו על התיאוריה הקולנועית, וזה בעיקר דרך כתביו של יורי טינאנוב.

קריאה לשיעור 5:

Eisenstein, Sergei.: "A Dialectic Approach to Film Form". 1929. Trans. John Winge. *Film Theory and Criticism: Introductory Readings*. Eds. Gerald Mast, Marshall Cohen, and Leo Braudy. 4th ed. New York: Oxford U P, 1992. 101-122.

שיעור 5: התיאוריה והקולנוע של סרגיי איזנשטיין

סרגיי איזנשטיין, במאי וחוקר הקולנוע, נתפס לעיתים כפורמליסט רוסי. בשיעור זה נבחן, דרך כתביו וסרטיו, עד כמה אבחנה זו היא מדויקת.

קריאה לשיעור 6:

סוסיר, פרדינן דה. "הערך הלשוני", "יחסים סינטגמטיים ויחסים אסוציאטיביים", קורס **בבלשנות כללית**. 1916. תרגום: אבנר להב. תל-אביב: רסלינג, 2005. 177-196.

שיעור 6: יסודות הסמיולוגיה של דה-סוסיר

בשיעור זה נלמד את הנחות היסוד ואת המושגים המרכזיים בסמיולוגיה של פרדינן דה סוסיר, ונבחן את הרלוונטיות שלה לתיאוריה הקולנועית.

קריאה לשיעור 7:

בארט, רולאן. "הרטוריקה של הדימוי". **תקשורת כתרבות**. כרך א. עורכות: תמר ליבס ומירי טלמון, תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 2003. 271-259.

שיעור 7: הסמיולוגיה של רולאן בארט

בשיעור זה נרחיב את ההיכרות עם הסמיולוגיה, הפעם דרך כתיבתו של רולאן בארט.

שיעור 8: סטרוקטורליזם וקולנוע

בשיעור זה נכיר את הסטרוקטורליזם, בעיקר מבית מדרשו של קלוד לוי שטראוס, ונבחן כיצד הכלים שהיא מספקת תורמים לתיאוריה הקולנועית.

קריאה לשיעור 9:

Wollen, Peter. "From Sign and Meaning in the Cinema - The Auteur Theory." 1969, 1972. *Film Theory and Criticism*. Eds. Gerald Mast, Marshall Cohen and Leo Braudy. 4th ed. New York and Oxford: Oxford U P, 1992. 589-605.

שיעור 9: האוטר הקולנועי

בשיעור זה נכיר את התיאוריה שהעמידה את במאי הקולנוע במרכזו של הדיון הקולנועי, תיאורית האוטר. נבחן גלגולים שונים של גישה זו, ונתמקד בשילוב המעניין (והבעייתי) בינה לבין התיאוריה הסטרוקטורליסטית.

קריאה לשיעור 10:

Schatz, Thomas. "Film Genres and the Genre Film". *Hollywood Genres*. Philadelphia: Temple U P, 1981. 14-41.

שיעור 10: תיאוריות של ז'אנר

בשיעור זה נציג את המונח ז'אנר, נבחן כיצד הוא רלוונטי למדיום הקולנועי, ונציג שימושים שונים של התיאוריה הקולנועית במונח זה.

שיעור 11: אידיאולוגיה וניאו-מרקסיזם

בשיעור זה נציג בקווים כללים את הגישה המרקסיסטית, וגישות ניאו-מרקסיסטיות שנבעו ממנה. מעבר לכתיבה של מרקס, נתמקד גם במושגים ורעיונות מרכזיים של אסכולת פרנקפורט, לואי אלתוסר, ואנטוניו גרמשי.

קריאה לשיעור 12:

בנימין, ולטר (1936), "יצירת האמנות בעידן השעתוק הטכני", מתוך: **הרהורים**, כרך ב', תל-אביב, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1999, עמודים 155-176.

שיעור 12: קולנוע כתרבות המונים

בשיעור זה נתמקד בכתיבתו על הקולנוע של ההוגה הניאו-מרקסיסט וולטר בנימין.

קריאה לשיעור 13:

Comolli, Jean-Luc & Narboni, Jean (1968), "Cinema/Ideology/Criticism", in Bill Nichols (ed.): **Movies and Methods**, vol. 2, Berkeley, University of California Press, 1985, pp. 22-30.

שיעור 13: ניאו-מרקסיזם וקולנוע

בשיעור זה נבחן את ההשלכות של התיאוריה הניאו-מרקסיסטית, בעיקר מבית מדרשו של לואי אלתוסר, על התיאוריה הקולנועית.

שיעור 14: סיכום

קריאה נוספת

הקדמה

בן-שאול, ניצן. מבוא לתיאוריות קולנועיות. תל-אביב: דיונון, 2000.

Andrew, J. Dudley. The Major Film Theories. London: Oxford U P, 1976.

Stam, Robert. *Film Theory – An Introduction*. Massachusetts: Blackwell Publishers, 2000. 83-92.

ריאליזם - כללי

בן-שאול, ניצן. "ריאליזם וקולנוע", מבוא לתיאוריות קולנועיות. תל-אביב: דיונון, 2000. 15-30.
בריינקר, מנחם. סובב ספרות: מאמרים על גבול הפילוסופיה ותורת הספרות והאמנות. ירושלים: הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, תש"ס.

MacCabe, Clin. "Theory and Film: Principles of realism and Pleasure." *Film Theory and Criticism*. Eds. Gerald Mast, Marshall Cohen and Leo Braudy. 4th ed. New York and Oxford: Oxford U P, 1992. 79-92.

Stam, Robert. "The Question of Realism." *Film and Theory – An Anthology*. Eds. Robert Stam and Tody Miller. Massachusetts: Blackwell Publishers, 2000. 223-228.

Williams, Christopher. *Realism and the Cinema*. London: Routledge & Kegan Paul, 1980.

באזין

Andrew, Dudley. "Realist Film Theory." *The Major Film Theory*. London, Oxford U P, 1976. 134-178.

Bordwell, David (1997): "Andre Bazin and the Dialectical Program" (ch. 3). In: *On the History of Film Style*, Harvard University Press.

Carrol, Noel (1988): "Cinematic Representation and Realism: Andre Bazin and the Aesthetics of Sound Film, in: *Philosophical Problems of Classical Film Theory*, Princeton University Press. Pp. 93-171.

Thompson, Kristin (1988): *Breaking the Glass Armor*, Princeton, N.J., Princeton University Press. Pp. 197-217.

(הפרק על סרטו של ויטוריו דה-סיקה, "גונבי האופניים").

פורמליזם

בן-שאול, ניצן. "פורמליזם וקולנוע". מבוא לתיאוריות קולנועיות. תל-אביב: דיונון, 2000. 31-40.

Eagle, Herbert. "Russian Formalist Film Theory: An Introduction". Russian Formalist Film Theory, Ed. Eagle. Michigan Slavic Publications, 1981. 1-54.

Kolesnikoff, Nina. "Formalism, Russian." *Encyclopedia of Contemporary Literary Theory*. Ed. Irena R. Makaryk. Toronto: U of Toronto P, 1997. 53-60.

Wellek, René. *A History of Modern Criticism: 1750-1950*. Vol. 7. New Haven: Yale U P, 1991. esp. 318-376.

אייזנשטיין

בן-שאול, ניצן. "מרקסיזם וקולנוע". מבוא לתיאוריות קולנועיות. תל-אביב: דיונון, 2000. 83-116.

Bordwell, David. The Cinema of Eisenstein. Cambridge: Harvard U P, 1993.

Eisenstein, Sergei. "Montage of Attractions: An Essay." 1923. The Film Sense. Ed. and Trans. Jay Leyda. New York: Harvest, 1947. 230-233.

---. "The Cinematographic Principle and the Ideogram." 1929. Film Form: Essays in Film Theory. Ed. and Trans. Jay Leyda. New York: Harvest, 1949. 28-44.

סמיולוגיה (זה-סוסר, פירס ובארט)

בן-שאול, ניצן. "מורשתו של פרדיננד דה סוסר". מבוא לתיאוריות קולנועיות. תל-אביב: דיונון, 2000. 41-45.

Bignell, Jonathan. "Signs and Myths." *Media Semiotics – An Introduction*. Manchester and New York: Manchester U P, 1997. 5-29.

Chandler, Daniel. "Denotation, Connotation and Myth." *Semiotics for Beginners*. 24 Mar, 2004. <<http://www.aber.ac.uk/media/Documents/S4B/sem06.html>>.

Fiske, John. "Communication, Meaning and Signs." Introduction to Communication Studies. 2nd edition. London: Routledge, 1990. 39-63

McNeill, Tony. "Roland Barthes: *Mythologies*." 15 Apr, 2004. <<http://orac.sund.ac.uk/~os0tmc/myth.htm>>

Rosenbaum, Jonathan. "Barthes and Film – 12 Suggestions." *Placing Movies: The Practice of Film Criticism*. Berkeley: U of California P, 1995. 45-53.

Silverman, Kaja. "From Sign to Subject, A Short History." *The Subject of Semiotics*. New York: Oxford U P, 1983. 3-53.

Stam, Robert, Robert Burgoyne, and Sandy Flitterman-Lewis. "The Origins of Semiotics." *New Vocabularies in Film Semiotics: Structuralism, Post-Structuralism and Beyond*, London: Routledge, 1992. 1-17.

סטרוקטורליזם

בן-שאול, ניצן. "סטרוקטורליזם וקולנוע". מבוא לתיאוריות קולנועיות. תל-אביב: דיונון, 2000. 41-56

סטרוק, ג'ון. סטרוקטורליזם. תרגום: דבי איילון. תל אביב: רסלינג, 2007.
סים, סטיוארט. "סטרוקטורליזם ופוסט-סטרוקטורליזם". אסתטיקה: מבוא פילוסופי. עריכה: אוסוולד הנפלינד. תרגום: קלרה פרלשטיין. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1999. 379-410

Lévi-Strauss, Claude. "The Structural Study of Myth." 1955. Structural Anthropology. Trans. Claire Jacobson, and Brooke Grundfest Schoepf. London: Penguin, 1963. 206-231.

אוטר

טריפו, פרנסואה. "מגמה מסוימת בקולנוע הצרפתי". תרגום: יהושע קנו. במאים ואנשי-קולנוע על הקולנוע. עריכה: איתן גרין. תל אביב: עם עובד, 1985. 56-74.

Astruc, Alexandre. "The Birth of a New Avant-Garde: La caméra-stylo." 1948. The New Wave. Ed. Peter Graham.. London: Secker & Werburg, 1968. 17-23.

Bazin, André. "On the *politique des auteurs*." 1957. Cahiers du Cinéma: The 1950s: Neo-Realism, Hollywood, New Wave. Ed. Jim Hiller. Trans. Peter Graham. Vol. 1. London: Routledge & Kegan Paul, 1985. 248-259.

Caughie, John, ed. *Theories of Authorship: A Reader*. London: Routledge & Kegan Paul, 1981.

Sarris, Andrew. "Towards a Theory of Film History." Movies and Methods: An Anthology. Ed. Bill Nichols. Berkeley: U of California P, 1976. 237-251.

Stam, Robert. *Film Theory – An Introduction*. Massachusetts: Blackwell Publishers, 2000. 83-92.

Stoddart, Helen 1995: "Auteurism and Film Authorship." Approaches to Popular Film. Eds. Joanne Hollows, and Mark Jancovich. Manchester: Manchester U P, 1995. 37-57.

Wexman, Virginia, ed. *Film and Authorship*. New Brunswick: Rutgers U P, 2003.

Wollen, Peter. "The *Auteur* Theory." 1969. Movies and Methods: An Anthology. Ed. Bill Nichols. Berkeley: U of California P, 1976. 529-542.

ז'אנר

Altman, Rick. Film / Genre. London: BFI, 1999. Esp. chapters 2,9.

Phillips, Patrick. "Genre." An Introduction to Film Studies. Ed. Jill Nelmes. London: Routledge, 1996. 127-139.

Ryall, Tom, 1998: "Genre and Hollywood." The Oxford Guide to Film Studies. Eds. John Hill, and Pamela Church Gibson. Oxford: Oxford U P, 1998. 327-338.

אידיאולוגיה

Klinger, Barbara. "Cinema/Ideology/Criticism – Revisited, The Progressive Genre." *Film Genre Reader* vol II. Ed. Barry Keiyh Grant. U of Texas P, 1995. 75-90.

MacBean, James Roy. "Vent d'Est or Godard and Rocha at the Crossroads." *Movies and Methods: An Anthology*. Ed. Bill Nichols. Berkeley: U of California P, 1976. 91-106.

Wood, Robin. "Ideology, Genre, Auteur." *Film Genre Reader* vol II. Ed. Barry Keiyh Grant. U of Texas P, 1995. 59-73.